

מוטל • נזל • Motel / הדס סט

8.2-21.3.2020

מבעד לחלון המלוכלך אפשר לראות שמיים

הוא, אשר בהעדיפו אור,
בוחר גם בחשיכה,
הוא כשלעצמו ובתוך עצמו תמונה של העולם,
ובהיותו תמונה של העולם,
[הוא] מקום מגוריה של יצירה
מתמשכת ואינסופית.
לאו דזה, מתוך ה-דאו דה צ'ינג

מוטל (Motel) היא סיפור שמתחיל בלילה של הצילום. שתי תפיסות של מהות הפעולה הצילומית מנחות את עבודתה של הדס סט. הראשונה היא הידיעה שמעיקרו צילום נבנה מפילת אור על עצמים ומקומות. הצילום, על כן, עסוק בהראייה של דברים בעולם באמצעות מכשיר (מצלמה) ומערך טכנולוגי נלווה (סורק נגטיבים, מחשב, מכונת הדפסה ובית מלאכה למסגור תצלומים). כל אלה מאפשרים לאמן/נית להראות לנו דברים מסוימים בדרך מסוימת מתוך מה שראתה בעולם. התפיסה האחרת, והמנוגדת לכאורה, קשורה בהיפך: הימצאותו של אור בעולם מחייב את הימצאותה של חשיכה, ולכן הצילום לעולם גם מראה את מה שאי אפשר לראות, ואמנות טובה מנסה להראות. תפקידו של האמן נע בתווך בין שתי אמיתות בסיסיות אלה. סט, כאמנית המשתמשת בצילום ורואה דרכו את העולם, אמונה על הראיית מה שאפשר לראות, ומה שאפשר לראות רק כשמתבוננים לתוך החשיכה.

סט מצלמת בפילם (film) 35 מ"מ ובמצלמה אנלוגית. כלים מסורתיים אלו משמרים פער שהיה בעבר מהותי למחשבת הצילום, והולך ומאבד את קיומו בעולם של דימויים דיגיטליים מידיים. זהו פער הקשור לתוך שבין זמן ההתעברות של הדימוי הצילומי – הלחיצה על הכפתור הפותח את צמצם המצלמה לאור - וזמן הלידה שלו, כלומר התהליך הטכני שבסופו התמונה יוצאת לאור, תרתי משמע. אנחנו רואים דימויים מצולמים כתצלומים, כלומר בבת-אחת, כמכלול, כשלמעשה בכל תצלום מגולם טווח זמנים שהצילום חושף בפנינו. בתערוכה הנוכחית, כמו גם בתערוכת היחיד הקודמת שלה שנקראה *שותפות בלתי סבירה* (אוק'-נוב' 2019, גלריה רו-ארט, אוצרת: מאיה במברגר) משתמשת סט במרווח הזה שבביל לטשטש מוקדם ומאוחר. בחלל הגלריה היא יוצרת קיום סימולטני, הוֹנָה, של דימויים וסיפורים ש'במציאות' התרחשו במרחק של שלושים שנה זה מזה.

היות ומדובר בתערוכה המושתתת על צילום ועל דימויים נפרדים, אנחנו הצופים מוזמנים לחבר את הפרגמנטים ולכתוב מהם סיפור. אין הכוונה כאן שאין סיפור מאחורי הדימויים, אלא רק ש'הסיפור' מאחוריהם אינו הדרך היחידה לפענח את מה שהם מראים. למעשה, העבודה של סט מחפשת שותפות מחודשת, טעונה, בין התמונות ובין תודעת הצופה

המתבוננת בהם, בדומה לשותפות שהולידה את העבודות, המהוות חיבור בין תודעתה שלה ובין התודעה העיוורת של המצלמה. במקום לפרש את הדימויים עומדת לנו האפשרות לחצות את הסף ולהיכנס לתוכם.

בשביל לעשות זאת כדאי להתחיל מסוגי הפעולות השונות שהאמנית מפעילה, ומהסוגים השונים של תצוגה המבנים את חוויית החלל בגלריה. שלוש העבודות האנכיות בתערוכה עשויות פריימים שנסרקו, אוחו יחד, והודפסו כך שגודלן נקבע ביחס לגבהים המשתנים של החלל. התצלום הפיסי שקיבל גוף של נייר ופיגמנט יכול כך לחבר בין תקרה לרצפה, ולהישפך מהקיר אל רצפת הגלריה. עבודות כאלה מזכירות לנו את העובדה כי לצילום תכונות פיסייות, כמו לעצמים ולמקומות שאת רוח הרפאים שלהם הוא לוכד בהרף עין מהיר. האפקט המתקבל מפעולת ההגדלה הזו מזמין אותנו לחוות את העבודות דרך הגוף, גוף העבודה וגופנו שלנו. זו חוויה הדומה לעמידה ליד עץ, קרוב עד כדי חיבוק, ולהבנה שלו כנוכחות של גוף. כשסט מאחה בין דימויים (בריכת צבי מים עם השתקפות של רקיע, טורסו ואקווריום, פנים של חדר בבקתה נטושה ונוף מבעד לשמשת המכונית) היא אינה מראה לנו 'דבר אחד' אלא מציבה שערים, שמעברם השני נפתחת תודעת המתבונן לקשרים המסועפים שבין כל דבר לכל דבר אחר בעולם. מכאן אתה נמשך לחשוב גם על תודעה של עצמים דוממים, מקומות וצמחים. איך חושב עץ? כמו שעץ מרגיש. העצים האדירים שצילמה בפארק סקויה ב-2011 הופכים למקום להתחבא בו, למערה, משען ומקלט לגוף אנושי. וכמו במערות, המחסה הגופני מגיע עם נוכחות חזקה של דבר מה לא ידוע, כלומר עם הזמנה לשנות את התודעה האנושית ביחס לעולם הדברים, בחסות החשיכה. עבודתה של סט עוסקת במידה רבה בשְׁנִיזוּת זו בין התודעה-המצביעה על דברים באור היום, ובין התודעה היודעת דברים אחרת, בחושך של העולם. המשותף לחומרי הגלם בסוג כזה של עבודות הוא העובדה שהם מסתיימים בחשיכה מצולמת המאפשרת לאמנית להלחים אותם יחד. אופן אחר של חיבור דימויים נמצא בעבודת הקיר שנוצרה במיוחד עבור המובלעת המלבנית משמאל: דימוי של נוף מדברי שסט צילמה בטיול זוגי ב-2011 מודפס כטפט קיר שעליו תולות שתי קופסאות אור. הדימויים שבהן, של דוב המטפס על עץ בנוף אמריקאי חורפי ושל גייזר מתפרץ בפארק ילוסטון, צולמו בידי אביה בטיול משפחתי ב-1986. מוקדם ומאוחר מחליפים ביניהם תפקידים, כשהחזרה המאוחרת למקום דומה משמשת 'רקע' לדימויים שצולמו עשרים וחמש שנה מוקדם יותר, דור אחד לתוך העבר הפרטי.

דימויים שונים בתערוכה מופרעים בידי נוכחות של כתמים מטושטשים הניצבים בין עדשת המצלמה ובין ה'נושא' המצולם. כתמים אלה הם תוצאה של שימוש במצלמת פרה-ריפלקס ישנה המצריכה מיומנות בכדי שאצבעות המצלם לא יזלגו לתוך הפריים המצולם. ביקום הפרטי של סט דימויים כאלה הם מה שמחבר את התצלומים 'הפגומים' שצילם אביה כשהיתה ילדה (למשל בתצלום הדוב ובדימוי הגייזר) עם מה שהפך שנים אחרי לעיסוק שלה במה שמפריע לדרך הַרְאָהּ הרגילה ומאפשר ראייה מועצמת. באחת מצמד התמונות הקטנות התלויות בפתח התערוכה ילדות קטנות, כנראה זוג אחיות, נעמדות להצטלם מתחת לבובת פרנקשטיין ענקית שמסוככת עליהן בידיים מושטות. להיות מוגן על ידי דימוי של סכנה מאיימת הוא מה שמתקבל מצילום זה, שיצא מהאלבום המשפחתי ונעשה בו כאן שימוש מחדש. בתמונה השניה שתי דמויות זעירות מצטופפות אל מחוץ לפריים המראה מְקָטַע מגזע עצום ממדים של עץ סקויה. סט בת ה-6 צילמה את

הפריים הזה באותו הטיול, במעין נבואה שהגשימה את עצמה כשהפכה בבגרותה לצלמת המרבה לצלם עצים. הנושא שאמור היה להיות במרכז הפריים (דמויות בתצלום משפחתי) מוסט הצידה. מה שמעניין את הילדה המצלמת הוא העץ, מוטב, הענקיות של העץ. ושוב, גם כאן, הכתם שיוצרת האצבע המורה הופך לטביעת האצבע של הצלמת המזכירה לנו את נוכחות תודעת המצלם וגופניותו בתהליך יצירת הדימוי.

מה, אם כן, הסיפור של מוטל? כמעט כל הדימויים בתערוכה קשורים בדרך זו או אחרת במסעות בארצות אחרות, בעיקר בארה"ב. נוף הפארקים הלאומיים של מערב ארצות-הברית משמש את האמנית כתפאורה למסע אחר הנוגע יותר לתודעת הנוסע, ופחות למרחב הפיסי אותו הוא חוצה. אמריקה היא כאן, אולי, מטאפורה למרחב ולמרחק, למרחק בזמן, כזה המאפשר לקפל את הזמנים ולהניחם האחד על השני. התמונה המתקבלת היא של שלוב-היות (Interconnectedness), היות דברים, מקומות ואירועים קשורים זה לזה כמו נקודות עצירה בנסיעה ארוכה כל כך, עד שקווי ההפרד בין מוקדם ומאוחר, סיבה ותוצאה, מטשטשים ומתחדדים בה לסירוגין. נקודת העצירה האלה – כמו גם תודעת הרצף, או 'הסיפור' - יכולים להיות גלויים לנו אם נפתח את התודעה המתבוננת של אור היום, לתודעה העיוורת למחצה של הלילה של הצילום.

אבשלום סולימן, ינואר 2020

* תודה מיוחדת לאילן סט וליון שביט, שכמה מהדימויים בתערוכה צולמו על ידם

כברי, גלריה שיתופית יהודית ערבית בגליל פועלת בתמיכת קיבוץ כברי ובתמיכת מינהל התרבות,

משרד התרבות והספורט

לאתר הגלריה: <http://www.cabrigallery.org.il>

לאתר האמנית: <https://www.hadassatt.com>